

Tarja Myllärinen

Eduskunta

Valtiovarainvaliokunta

O 18/2020 vp Koronaviruksen taloudelliset vaikutukset

Valtiovarainvaliokunta on pyytänyt Suomen Kuntaliitto ry:ltä asiantuntijalausuntoa Korona-viruksen vaikutuksista erityisesti talouden näkökulmasta. Kuntaliiton lausunnossa koronaviruksen vaikutuksia tarkastellaan ensiksi suhteessa yleiseen talouskehitykseen ja kuntien tuloihin, toiseksi lisääntyvien erikoissairaanhoidon kustannusten näkökulmasta ja kolmanneksi epidemian kunnille aiheuttamien muiden kustannusten näkökulmasta.

Koronaviruksen vaikutukset yleiseen talouskehitykseen ja kuntien tuloihin

Koronaviruksen laajeneminen maailmanlaajuisesti epidemiaksi on näkynyt osake- ja rahoitusmarkkinoilla, mutta odotettuakin rajumpia vaikutuksia viruksella ja siitä seuranneilla rajoitustoimilla on ollut niin matkailu- ja ravintola-alaan kuin muihin kotimaisiin palvelualoihin ympäri Eurooppaa. Välittömien vaikutusten suuruusluokka paljastuu tilastoista viiveellä, mutta on odotettavissa, että vaimenneen kysynnän aiheuttama kuoppa talouskasvuun on huomattava. Talouskasvu oli jo viime vuoden vaihteessa euroalueella ja Suomessa erittäin vaimeaa.

Koronaviruksen merkittävimmät taloudelliset vaikutukset liittyvät siihen, kuinka pitkään epidemiaan liittyvät rajoitustoimet ja epävarmuus kehityksen kulusta jatkuvat. Vaikutukset ovat sitä vakavampia ja pitkäkestoisempia, mitä enemmän ne vaikuttavat kuluttajien luottamukseen ja kysyntäkäyttäytymiseen. On myös mahdollista, että koronakriisi laukaisee uuden konkurssiaallon ja rahoitusmarkkinakriisin, sillä yritysten kannattavuus erityisesti heikosti kasvaneissa ja velkaantuneissa Euroopan maissa on heikko.

Monet suhdannelaitokset, esim. Etila ja OP, arvioivat, että jos epidemian kulku saadaan katkaistua hyvissä ajoin ennen kesää ja jos Euroopan unionin toimielimet onnistuvat toimillaan vaimentamaan epidemian talousvaikutuksia niin Suomen kuluvan vuoden talouskasvu notkahtaisi koronaepidemian vuoksi vain noin 0,2-0,5 prosenttiyksikköä. Tällöin bruttokansantuotteen kasvu olisi nollan tuntumassa tai pienellä miinuksella. Vaikutukset työllisyyteen jäisivät maltillisiksi. Tässä vaihtoehdossa

Tarja Myllärinen

Suomen bruttokansantuotteen kasvu olisi pienessä kasvussa vuonna 2021. On kuitenkin mahdollista ja jopa todennäköistä, että kehitys saattaa olla yllä kuvattua heikompi.

Taloukasvun ja työllisyyden hidastumisen vaikutuksista julkisen talouden rahoitusasemaan on esitetty monia nyrkkisääntöjä. Kuntatalouden osalta nämä nyrkkisäännöt eivät ole pitäneet paikkaansa enää moniin vuosiin, sillä kuntatalouden tulopohja on murentunut kasvaneiden työhön liittyvien verovähennysten vuoksi. Sen lisäksi kuntien tuloja ja menoja ovat heiluttaneet viime vuosina suhdanteita voimakkaammin niin valtion päätökset kuin hallinnolliset uudistukset.

Koronaviruksen vaikutuksia kuntien tuloihin onkin sen vuoksi erittäin vaikea arvioida. Mitä todennäköisesti vaikutukset näkyvät kuntien yhteisöverotuloissa ja kunnallisveroissa viiveellä, eikä vaikutusten suuruusluokka näytä tässä vaiheessa nousevan erityisen suureksi. Kuntien on kuitenkin varauduttava siihen, että epävarmuus verotulojen kehityksestä on suurta.

Kuntaliiton tuoreessa 12.3.2020 julkaistussa veroennustekehikossa palkkasumman kasvua on alennettu 0,6 % -yksiköllä joulukuun arvioista. Myös ensi vuonna palkkasumman odotetaan kasvavan aiempaa arviota vaikeammin. Ennustarkistus pienentää kunnallisverokertymää arviolta 150-200 miljoonaa.

Yhteisöverossa koronaviruksen vaikutus näkyyne aikaisintaan muutaman kuukauden päästä ennakkoverojen laskuna. Päivitetystä arviosta yhteisöveroja kertyisi vuositasolla arviolta noin 50 miljoonaa vähemmän verrattuna joulukuun arvioihin.

Epidemian aiheuttamat lisäkustannukset erikoissairaanhoidossa

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan koronatapauksista 80% on lieviä, 14% vakavia ja 6% kriittisiä. Jos esimerkiksi 1 000 ihmistä saa tartunnan, heistä 800 hoituu kotona, 140 tarvitsee vuodeosastohoitoa ja 60 tehohoitoa. Kotona sairastavien henkilöiden osalta kustannuksia syntyy mahdollisista päivystyskäynneistä ja diagnostiikasta, minkä osalta kustannukset olisivat vähintään 352 000 euroa.

Keskimääräisellä kustannuksella laskettuna 140 vuodeosastohoitoa vaativan potilaan 10 vuorokauden hoidosta kertyisi noin 420 000 euron kustannukset. Mikäli vaativinta hoitoa tarvitsevia potilaita hoidettaisiin neljä vuorokautta teho-osastolta, hoidon kustannukset olisivat arviolta 720 000 euroa. Tarvittavien tehohoitopäivien määrä vaikuttaa merkittäväällä tavalla kokonaiskustannuksiin: jos esimerkin laskentatavalla tehohoitoon joutuvien potilaiden hoitoajan pituus kasvaisi 10 hoitovuorokauteen, kustannukset nousisivat 1,26 miljoonaan euroon.

Tarja Myllärinen

Tällä hetkellä ei ole tietoa siitä, muodostuuko tilanne Suomessa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen arvioiman %-jakauman mukaiseksi viruksen levitessä, ja kuinka pitkiksi tarvittavat hoitajaksot muodostuvat. THL:n arvion mukaan noin 35% väestöstä sairastuu viruksen ensimmäisessä aallossa. Tämä merkitsisi yhteensä 1,9 miljoonaa tapausta. Edellä esitellyn 80 - 14 - 6 %-jakauman mukaan laskettuna viruksen aiheuttamat hoidon kustannukset erikoissairaanhoidolle olisivat varovaisen arvion mukaan 2, 8 miljardia.

Hoidon kustannusten arviointia helpottaa merkittävästi se, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vastikään laatinut ohjeen epäillyn tai todennetun koronavirusinfektion kirjaamisesta potilaskertomukseen. Uusi diagnoosikoodi (U07.1) on WHO:n ICD-10-luokituksen mukainen ja se on julkaistu THL:n kansallisella koodistopalvelimella, josta Suomen terveydenhuollon toimintayksiköt saavat sen maksutta käyttöön tietojärjestelmiinsä. THL pystyisi kansallisena asiantuntijalaitoksena tuottamaan epidemian laannuttua tiedot potilasmääristä, annetuista hoidosta, hoitoajan kestosta sekä kustannuksista, mikäli tieto tästä koodista saadaan kattavasti ammattilaisten tietoon. Kirjausten oikeellisuudella on ratkaiseva merkitys vaikutusten todentamiseen.

Epidemian aiheuttamat muut kustannukset

Välittömien hoitoon liittyvien kustannusten lisäksi epidemialla on runsaasti pitkällä aikajänteellä syntyviä välillisiä kustannuksia. Koronapotilaat käyttävät sairaaloiden kapasiteettia epidemian aikana. Ellei epidemiaa olisi, resursseja käytettäisiin muuhun. Epidemian aikana elektiivistä toimintaa joudutaan supistamaan, jolloin tarpeelliset hoidot lykkääntyvät myöhempään ajankohtaan ja aiheuttavat jonojen kasvamista. Tätä tapahtuu erikoissairaanhoidon lisäksi myös perusterveydenhuollon avohoidossa, äitiys- ja lastenneuvoloissa sekä kouluterveydenhuollossa. Hoitotakuun velvoitteita ei Kuntaliiton näkemyksen mukaan pystytä täyttämään, minkä sairastuneiden määrä kasvaa ennusteiden mukaisesti ja henkilöstöä siirretään muihin tehtäviin. Tilanne on huomioitava myös valvonnassa niin, että koronaviruksen hoidon seurauksena syntyneitä hoidon viivästymistä ei jälkikäteen sanktioida.

Koronaviruksen aiheuttamien hoidon kustannusten ohella kustannukset kasvavat myös erikoissairaanhoidon, perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon tukipalveluissa kuten ICT-palveluissa ja puhtauspalveluissa. Kasvatus- ja opetussektorille ja sekä muihin kuntapalveluihin ja niiden tukipalveluihin kohdistuvat kustannusvaikutukset riippuvat epidemian leviämisestä ja sen torjumiseksi määrättyihin toimenpiteisiin.

Sote-henkilöstön ja erityisesti sijaistensa saatavuus on vaikeaa koko maassa normaalioloissakin ja sairauspoissaolojen määrä on suuri. Työterveyslaitoksen tekemän tutkimuksen mukaan vuonna 2018 kuntatyöntekijät olivat poissa työstä oman sairauden takia keskimäärin 17 päivää, sairaanhoitajat 19,4 päivää ja laitoshuoltajat 24, 9 päivää. Koronavirus tulee lisäämään ylimääräisen työvoiman tarvetta keskimäärin 17

Tarja Myllärinen

sairaspäivän lisäksi. Poikkeuksellinen tilanne aiheuttaa runsasta sijaistyövoiman tarvetta, mikäli henkilökuntaa laajamittaisesti sairastuu tai joutuu karanteeniin.

Luotettava arvio viruksen aiheuttamista kokonaiskustannuksista on saatavissa vasta jälkikäteen. Kuntaliitto katsoo, että resurssien järkevää käyttämistä olisi lykätä kuntien uusia ja laajenevia velvoitteita. Koronavirusepidemian ennakoimattomuuden vuoksi on tärkeää myös, että erilaisista mitoituksista ja kelpoisuusehdoista voidaan kriisitilanteessa joustaa ja siirtää työvoimaa kriittisiin kohteisiin.

SUOMEN KUNTALIITTO

Tarja Myllärinen
johtaja, sosiaali- ja terveysasiat

